

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Etenduskunstide osakond

Tantsukunsti õppekava

Eveli Maksim

KEHALISE ENESEVÄLJENDUSE ARENDAMINE KAARLI KOOLI

2., 3. ja 4. KLASSI ÕPILASTEL

Lõputöö

Juhendaja: Raido Mägi

Kaitsmisele lubatud

(Juhendaja allkiri)

Viljandi 2019

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
1. GANGNAM STYLE, FLOSSING JA DABBING	5
2. KEHALINE ENESEVÄLJENDUS	6
3. LOOVTANTS JA IMPROVISATSIOON	9
4. MOVEMENT RESEARCH JA RISTAMISE TEHNIKA	12
5. KATSE „TANTSI! VERSUS ÜLESANNE“	14
KOKKUVÕTE.....	18
KASUTATUD ALLIKAD	20
SUMMARY	22
LISAD	24
Lisa 1 Lihtlitsents	24

SISSEJUHATUS

Annan loovtantsul ja improvisatsioonil põhinevaid tantsulise liikumise tunde Kaarli Kooli 2., 3. ja 4. klassile. Kuna tegemist on stiiliüleste liikumispraktikatega, mis julgustavad liikumises olema nii, kuidas igaüks ise tahab, ilma „õige“ ja „valeta“, siis sellest ka minu valik. Esiteks soovin loovtantsu ja improvisatsiooni kaudu arendada laste kehalist eneseväljendust isikupärasemaks ja mitmekülgsemaks. Ja teiseks mind huvitab, mis on laste jaoks tants, mis ei ole, millal nad tantsivad, mis neid liigutab. Selleks viisin läbi katse tantsi! versus ülesanne, mis ühelt poolt ei paku struktuuri ja teiselt poolt pakub. Samuti kasutasin katsete läbiviimisel loovtantsu praktikast *ristamise* meetodit ja improvisatsioonist *movement research* meetodit.

Esimestes tundides, kui lastega loovtantsu baaselemente uurisime, panin tähele iga klassi puhul, et nendepoolt pakutud liigutuste näol on tegemist Youtube'ist või mujalt õpitud üldtuntud žestide või liigutustega (*Flossing, Dabbing, Gangnam Style, Loser sign*). Mul ei ole selle vastu midagi, kui lapsed oskavad mõnda konkreetset liikumist või liigutust, kui tüdrukud käivad võimlemas ja teevad spagaati jms. Probleem minu jaoks on pigem see, kui *Gangnam Style, Flossing* või *Dabbing* hakkavad defineerima liikumist ja domineerima laste kehalises eneseväljenduses. Soovin loovtantsu ja improvisatsiooni kaudu pakkuda lastele võimalust väljendada end kehaliselt mitmekülgsemalt ja isikupärasemalt. Mind huvitab, mis on nende oma mõtted, tunded, emotsioonid, mitte see, kui hästi nad oskavad flossida ja tääbida. Teiseks panin tähele, et kui lapsed saali kogunevad ja tund veel alanud pole, on nad kehaliselt vabamad,

loovamad, väljenduslikumad võrreldes sellega, kui tunni teemaga tegelema hakkame ja nad kehaliselt kuidagi pingesse lähevad. Huvitav, millest see tuleb, kas on asi lihtsalt selles, et loovtants on nende jaoks uus või kammitseb hoopis struktuur? See on loomulikult minu subjektiivse vaatluse tulemus aga pean seda oluliseks siiski ja vajalikuks sellega tegeleda. Sellest johtuvalt otsustasin viia nendega läbi katse „tantsi! *versus* ülesanne“, kus esimese puhul ma palusin neil tantsida nii nagu nende meelest tantsimine võiks olla ja teise puhul me tegelesime minu juhendamisel liikumise uurimisega konkreetse ülesande kaudu.

Töö esimeses peatükis avan põgusalt mõisteid *Gangnam Style*, *flossing* ja *dabbing*. Teine peatükk on pühendatud kehalisele eneseväljendusele ning kolmandas toon välja loovtantsu ja improvisatsiooni tähenduse ja rolli. Neljandas peatükis avan põgusalt meetodite kohta, mida kasutasin, *movement research* ja *ristamise* tehnika ja töö viimane peatükk keskendub läbiviidud katse kirjeldamisele ja analüüsimisele autori subjektiivsest vaatlusest ja antud töö teoreetilisest osast lähtudes.

1. GANGNAM STYLE, FLOSSING JA DABBING

Kuna olen läbivalt oma töös kasutanud neid kolme mõistet, siis pean vajalikuks antud peatükis neid põgusalt avada.

Gangnam Style on ühe Lõuna-Korea muusiku väljamõeldud liigutused samanimelisele loole. Nendest tantsuliigutustest on saanud omaette fenomen. (Wikipedia 2019) Selle liigutuse tegemiseks kasutatakse käte ja jalgade liikumist koos – jalad on väikeses harkseisus ja toimub hüplemine ühelt jalalt teisele, samal ajal käed teevad väljaulatuvalt enda ees ristamisi üles-alla liigutust, mis meenutab hobusega ratsutamist. *Gangnam Style* näeb visuaalselt liikumise poolest rohkem vabam, lõdvestunum välja.

Flossing ehk *floss* puhul toimub väljasirutatud ja rusikasse surutud käte kiire liigutamine oma keha tagaküljelt ette, liigutades puusi küljelt küljele. Tantsuliigutuse nimi tuleneb selle liikumisest, kus kiirete käte ja puusade kiikumine meenutab suure nähtamatu hambaniidi (*dental floss*) kasutamist. (Samas 2019) Selle liikumise puhul on just oluline käte võimalikult kiire liigutamine ning selleks peavad nad olema hästi välja sirutunud, fikseeritud. Kui *Gangnam Style* on pigem vabama hoiakuga kehas, siis flossingu liikumine näeb välja mehhaaniline, robotlik.

Dabbing ehk *Dab* on lihtne tantsuliigutus või žest, mil inimene langetab pea painutatud käe küünarnukile, mis on väikese nurga all ning teine käsi on paralleelses suunas välja sirutatud. Liigutus näeb välja nagu keegi aevastaks oma küünarnuki sisse. (Wikipedia 2019)

2. KEHALINE ENESEVÄLJENDUS

„Enne kõne tekkimist ja arenemist mängisid inimeste elus väga suurt rolli žestid ning keha liigutused. See oli üks peamisi informatsiooniallikaid, millega edastasid inimesed üksteisele pragmaatilist infot ja ka enda mõtteid, tundeid ja emotsioone. Ka tants kasutab liigutusi ja žeste ning tantsu kaudu on samuti võimalik edastada nii praktilist kui enda kohta käivat emotsionaalset infot.“ (Pauku 2018, lk 3) Ma olen sellega nõus, kuid minu jaoks on siin üks „aga“. Nimelt, kas ma edastan liikumise kaudu alati oma tundeid, mõtteid ja emotsioone - on need minu või kuuluvad need kellelegi teisele? Mind huvitab õpetajana pigem see, kuidas lastes esile tuua liikumise kaudu nende oma mõtted, tunded, emotsioonid, mis võiks olla seesama kehaline eneseväljendus ja selle arendamine. See, et meie kehad ennast väljendavad on üks asi, hoopis teine asi on, mida ja kuidas nad väljendavad. Minu jaoks tähendab eneseväljendus seda, et väljendatakse midagi enese kohta. See ühelt poolt ei välista kopeerimist ja matkimist – ka sellisel juhul väljendatakse midagi enese kohta. Kuid järele tegemise korral on tegemist liikumisega 'väljast sissepoole infoga'. Mind huvitab pigem see informatsioon, mis on suunaga seest väljapoole – see, mille kaudu toimub eneseavaldumine. Kehalise eneseväljenduse arendamise all pean silmas liigutustes avalduvat isikupära ning mitmekesisuse tekkimist.

Panin esimestes tundides tähele, et lapsed liiguvad ja väljendavad end kehaliselt vabalt, kui tegemist ei ole ülesande järgimisega. Nii, kui alustasime tunniteemade uurimisega, muutus nende liikumine rohkem poseerimiseks, žestikuleerimiseks. Ehk oma katses 'tantsi! versus ülesanne' ei paku tantsi! struktuuri, ülesanne küll. Mitte, et laste liikumises puudub igasugune

isikupära ja mitmekesisus ja nüüd mina algaja õpetajana hakkab seda neis loovtantsu ja improvisatsiooni kaudu tekitama - pigem võiks tegu olla paljastamisega.

Kehalise eneseväljenduse arendamine, mitmekesisuse ja isikupära paljastamine on minu jaoks laiem, kui see, et nüüd lapsed hakkavad tegema originaalseid liigutusi. Margus Ott avab oma artiklis „*Eneseväljendus kui väärtus*“ Ronald Ingleharti ja Christian Welzeli eneseväljendusväärtuse mõistet: Nad vastandavad seda ellujäämisväärtustele, mis seavad esikohale grupikonformismi, mis on oma valikute allasurumine grupisoldaarsuse nimel. (Ott 2017) „Eneseväljendust hakatakse ühiskondlikult üldiselt rohkem väärtustama siis, kui füüsiline ellujäämine on enam-vähem kindel, nii et majanduslikku, kognitiivset ja sotsiaalset ressursi vabaneb n-ö Maslow' püramiidi ülemiste astmetega tegelemiseks, oma isikupäraste võimete väljaarendamiseks ja oma meeldumustega tegelemiseks.“ (*Samas*)

See ühtlasi tähendab sallivuse kasvu, sest kui elu pole ohus, ollakse sallivamad erinevuste osas. Seda tajutakse pigem rikkusena, huvitavana ning seda otsitakse. Jõukamas ühiskonnas on inimeste haridustase üldiselt kõrgem, nad suudavad ja soovivad luua mitmekülgeid suhteid erinevate inimestega. Sellised inimesed on majanduslikult, sotsiaalselt ja kognitiivselt iseseisvamad. Nende jaoks on oluline eneseväljendus (enese nüansseerimine), rikastades end sisemiselt (kognitiivselt) ja väliselt (sotsiaalselt). (*Samas*) „Nad kalduvad kahtlema autoriteetides ja olemasolevates struktuurides ning seega loomuldasa toetavad ja edendavad demokraatiat, kus selline eneseväljendus kõige paremini teostuda saab.“ (*Samas*)

Vastasseis autoriteedile, postmaterialistlikud väärtused (liikumine materiaalistest väärtustest eneseväljenduslikele väärtustele), sillaloometeistesse gruppidesse, võime usaldada inimesi väljaspool sisegruppi, ökoloogia tähtsustamine jne on mõningad eneseväljendusväärtuse avaldumise viise. (*Samas*)

Eestis domineerivad ellujäämisväärtused rohkem vanemas põlvkonnas ning eneseväljendusväärtused nooremas. Ajapikku liigutakse eneseväljendusväärtuse poole juba selle kaudu, et vanemast otsast surevad ära need, kelle jaoks on tähtsamad ellujäämisväärtused.

Seega liigutakse selles suunas, et igäiks saab ennast lõpuks väljendada nii nagu tahab ja kus igäihel on ressursse oma valikute realiseerimiseks. (*Samas*)

Mis on ellujäämisväärtused ja eneseväljendusväärtused tantsutunnis? Eneseväljendusväärtus on see, mille poole ma tahaks liikuda. Antud kontekstis võiks see olla mitmekülgne ja isikupärane kehaline eneseväljendus. Et iga laps võiks ennast väljendada nii nagu ta tahab. Ja kui ta tahabki tantsida *Gangnam Style*'i, siis olgu pealegi. Oluline on, et tal oleks ressursse teistsuguste valikute teostamiseks. Neid ressursse võiks loovtants ja improvisatsioon pakkuda küll.

Ellujäämisväärtused tantsutunni kontekstis võiksid olla needsamad *Youtube*'ist või mujalt õpitud liigutused, mille vastu ma siin nii hullusti mässan. Mul ei ole midagi selle vastu, kui lapsed oskavad flossida ja tääbida. Aga kui see on ainus, mille kaudu nad defineerivad liikumist, tantsu, siis mul ei jää tantsuõpetajana muud üle, kui see asi läbi mõelda, kirjutada, liigutada. Asi pole ka ainuüksi flossimises, tääbimises ja *Gangnam Style*'is, vaid ikka veel keeruliste elementide tehnilise soorituse poole kaldu olevas mõtteviisis. See on vähemalt see, mida kogen oma tantsutundides, kui osad lapsed mõnda tantsuelementi uurides võimlemistunnis õpitud jada esitavad.

Lapsed ei ole varem loovtantsu ja improvisatsiooniga kokku puutunud. Üldpilt on selline, et tüdrukud käivad võimlemisrühmas ja poisid teevad sporti. Neil on väga selge arusaam sellest, mis on õige ja mis on vale, mis on tants ja mis mitte. Oma tundide läbiviimisel olen aru saanud, et mida rohkem ise kaasa teen, seda aktiivsemad on ka lapsed. Õpetaja teeb ees ja lapsed teevad järgi – selliselt organiseeritud tund on neile harjumuspärane, nii on koguaeg tehtud. Selline formaat aga kultiveerib materiaalsetel väärtustel põhinevat mõtteviisi, see on saamine, saamine, saamine. Liikumistundides, olgu see siis tants või sport, me ei peaks tegelema aritmeetilise keskmisega, universaalsusega. „Keha ei ole universaalne, vaid unikaalne ning alati muutumises ja liikumises...” (Sööt *et al.* 2018, lk 91)

3. LOOVTANTS JA IMPROVISATSIOON

„Loovtantsu eesmärk on juhtida lapsed tantsuelementide loova kasutamiseni. Alguses nad avastavad ja katsetavad. Seejärel nad saavad neist aru ja omandavad need. Lõpuks nad kasutavad neid elemente loominguliseks eneseväljenduseks.“ (Joyce 2013, lk 14) Minu jaoks on loovtants kõige parem viis, mille kaudu siseneda tantsulisse liikumisse. Kuna tegemist on stiiliülese liikumispraktikaga, mis ei eelda tehnilist vilumust, siis saab kaasa teha igäüks. Seda esiteks. Teiseks, ja seda tänu stiiliülesusele, ei aseta loovtants kellegi liikumist raamidesse, nii nagu teevad seda näiteks rahvatants või ballett oma väljakujunenud kindlapiirilise distsipliiniga. „Loovtantsu puhul on oluline, et tantsija kasutaks enda vahetuks ja selgeks väljendamiseks sisemisi resursse.“ (Joyce 2013, lk 7) Minu arvates on oluline alustada liikumist sellega, mis on - uurida ja katsetada sellega, mis on meile antud siin ja praegu. Ning alles siis, kui läbi on liigutatud keha, ruum, aeg ja jõud, hakata tutvustama erinevaid tehnikaid. Mulle näib selliselt organiseerumine palju loomulikum viis keha ja tema võimalustega tutvumiseks.

Lapsed on väga loovad tegelased, selles pole kahtlust. Kuid selle loovusega on ka nii, et seda tuleb stimuleerida ja õigete vahenditega. Praegusel ajal, kui laste silmad on tihti telefoni- või arvutiekraanil, on suur roll loovuse, mõtlemise, liikumise kujundamisel näiteks *Youtube*'il. Kui uurisime lastega keha kujude teemat, siis kõikides klassides pakkusid enamus lapsed korduvalt välja üldlevinud liigutusi (*Gangnam Style*, *Flossing*) või žeste (*Loser sign*, *Dabbing*). Loovtantsu baaselementide kaudu ma saan neile pakkuda võimalust kogeda liikumist mitmekülgsemalt ja isikupärasemalt.

Samas ei pruugi lapse kehaline eneseväljendus olla isikupärasem, kui ta minu poolt etteantud ülesannet järgib. Leanore Ickstadt toob oma raamatus „*Dancing Heads*“ välja, et meie liikumist pärsib tihti see, kui me peame midagi tegema ning vabalt suudame ennast väljendada siis, kui oleme ära teiste silme alt või vähemalt tunneme, et oleme üksi. (Ickstadt 2007) Selleks, et teada saada, kuidas loovtants ja improvisatsioon arendavad lapse kehalist eneseväljendust, viisin läbi katse: tantsi! *versus* ülesanne.

Selle 'tantsiga' on ka nii, et see, mida mina tantsu all mõtlen ei pruugi olla sama, mida lapsed tantsust mõtlevad. Minu jaoks on ilmselge, kui lähen loovtantsu tundi andma, et tegemist on tantsuga. Isegi muusika puudumise korral. 3. klassiga juba pea pool tundi kehaosade teemat uurides tuli mu juurde mureliku näoga õpilane ja küsis: „Õpetaja, millal me tantsima hakkame?“

Tundide läbiviimisel on üks osa improvisatsioonil. Olen enda jaoks selle lahti mõtestanud nii: loovtantsu baaselementide uurimine on struktuuri ehitamine. Improvisatsioon toimub selle struktuuri sees. Seega tund on üles ehitatud nii, et me alustame elemendi uurimisega ja lõpetame selle elemendi sees improviseerimisega. Kahtlemata toimub improviseerimine ka elemendi uurimise ajal, kuid vahe antud kontekstis on fookuse suunamisel konkreetsele ülesandele ühelt poolt ja sündmuse loomisele ilma eelneva kokkuleppeta teiselt poolt. „Improvisatsioonis on omavahel sulanud loodu/loometegevus ja täideviimine. Tantsija samaaegselt põlvneb selles liikumises, mida ta esitab ilma eelneva planeerimiseta“ kirjutab Linda Tarin Chaplin raamatus „*The Intimate Act of Choreography*“ . (Samas, lk 6) Kui ühelt poolt on loovtantsu baaselementidega tegelemine seesama loodu/loometegevus ja teiselt poolt improviseerimine on selle loodu täideviimine/esitamine, siis lõpuks loovtantsu ja improvisatsiooni vaheline piir ongi väga hajus. Nad on omavahel kokku sulanud. Või nagu ütleb Anu Sööt oma raamatus „Loovtants“, et loovtants on improvisatsioon, vaba eneseväljendus, mille raamistiku loovad tantsuelemendid. (Samas, lk 14)

Loovtantsu looja Isadora Duncani eesmärgiks oli väljendada tantsutehnika asemel oma sisemist loomust ja selle seotust liikumisega. (Sööt 2016, lk 13) Ehk see mida me tunneme ja mõtleme väljendub meie kehas. „Keha on see, mille kaudu eksisteerin siin maailmas – minevik olevik, tulevik oma hirmude, rõõmude, mõtete ja mälestustega salvestub minus. See juhib ja loob mind, mõjutab vastuvõtlikkust, paneb liikuma või peatuma. Ka vaim ja mõtlemine on osa kehast ja seega mitte midagi tantsust väljaspoolset, kõrvalist. Lepime kokku, et pole vaimu ilma kehata ja keha ilma vaimuta. Samavõrd, kui tants on füüsiline, on ta ka vaimne ja mõtteline praktika.“ (Sööt *et al.* 2018, lk 91)

Mary Joyce ütleb, et loovtantsus ei ole „õiget“ ja „valet“ ning õpetamisel võiks püüelda selle osani isiksusest, kes on pigem looja kui interpret, pigem algataja kui tõlgendaja, pigem looja kui esitaja. (Samas, lk 7) Veel ütleb ta, et loovtants on ainulaadne tegevus, milles kehaline liikumine toimub mittefunktsionaalse eneseväljendusena. Tegemist on tervikliku liikumispraktikaga, milles keha ja vaim on omavahel põimunud. (Joyce 2013, lk 10) Kehaline kasvatus, võimlemine, rahvatants jne – liikumispraktikad, mis kannavad funktsionaalset eesmärki ja omavad paljudes koolides kandvat rolli. Minu arvates selline tulemusele orienteeritus pärsib lapse kehalist eneseväljendust, tema iseseisvumist ja sõltumatust.

4. MOVEMENT RESEARCH JA RISTAMISE TEHNIKA

Katse läbiviimisel kasutasin ühe meetodina *movement research*'i ehk liikumise/liigutuse uurimist. „See on improvisatsioonil põhinev tehnika, kus üht ülesannet tehakse pikka aega ning mille käigus uuritakse liikumist põhjalikult. Üks ülesanne kestab pikka aega, mistõttu on keha sunnitud leidma uusi liikumisi sama ülesande raamides.“ (Selgis 2016, lk 7)

Otsustasin seda kasutada, kuna tegemist on hea tehnikaga laste fookuse suunamiseks „paljudelt asjadelt kiiresti ja korruga“ ühele konkreetsele teemale, kus laialivalgumine on lubatud vaid selle teema raamides. Teiseks nägin selles head võimalust tegeleda laste „lemmikliigutustega“, pakkudes neile enda arvates seeläbi ühelt poolt atraktiivset ja teiselt poolt kasulikku ülesannet. Katse käigus me uurisime põhjalikult flossimist, tääbimist, *Gangnam Style* ja teisi laste seas populaarseid liigutusi. Ühelt poolt said lapsed kõvasti lõbutseda endale meelepäraseid liikumisi tehes ja teisalt võimaluse neid samu liikumisi uurides leida üha uusi viise nende tegemiseks.

Mida rohkem peab keha üht ja sama kordama või mida kauem ühe ülesande raamides liikuma, seda rohkem uut avastab keha liikumise kohta. (Samas, lk 7) Mida rohkem uut avastab laps oma liikumise kohta, seda suurem on tema liikumispagas ning seda rohkem on tal võimalusi, et end kehaliselt mitmekesisemalt ja isikupärasemalt väljendada.

Mary Joyce ütleb oma raamatus „Loovtants“, et „tantsuelemente avastatakse läbi liikumise muutuste, mis tulenevad elemendi kombineerimisest või ristamisest teiste elementidega.“ (Samas, lk 35) Ta nimetab seda *ristamise* tehnikaks, mis on ühtlasi teine meetod, mida katse läbiviimisel kasutasin. Näiteks, olles juba mõnda aega uurinud, mis flossimine on ja kuidas seda veel saab teha, kaugenedes niimoodi originaalliikumisest, proovisime nüüd kombineerida erinevaid variatsioone flossimisest samal ajal ruumis liikumisega, erinevaid tasandeid, suundi ja liikumiskiirust kasutades.

Katse „tantsi! *versus* ülesanne“ läbiviimisel kasutasin neid meetodeid ning keskendusin peaaesjalikult liikumiste *Gangnam Style*, *Flossing* ja *Dabbing* uurimisele ja ristamisele, et ühelt poolt konkreetset liigutust põhjalikult uurida, nüansseerida ja kombineerida ning teiselt poolt anda võimalus konkreetse liigutuse originaalliikumise ammendamiseks.

5. KATSE „TANTSI! VERSUS ÜLESANNE“

Järgnevalt kirjeldan, kuidas viisin 2., 3. ja 4. klassi lastega läbi katse „tantsi! versus ülesanne!“ ning kirjeldan, mis juhtus katse läbiviimise käigus, kas ja millal nende kehaline eneseväljendus muutus isikupärasemaks ja mitmekesisemaks. Kuna tundide käigus on laste liikumises, liigutustes väga tähtsal kohal *Youtube*'ist või mujalt õpitud liigutused või žestid (*Flossing*, *Dabbing*), siis otsustasin katse läbiviimisel võtta need samad liigutused ja žestid alusmaterjaliks, mida liikumise uurimise meetodi ehk *movement research*'i ja *ristamise* meetodi ning ühtlasi ka loovtantsu baaselementide kaudu uurima hakata.

Tundi alustasime soojendusega peale mida küsisin lastelt, mis on nende jaoks tantsimine ning palusin neil tantsida nii nagu nemad arvavad. Üks 2. klassi poiss tuli selle peale kohe minu kõrvale ja ütles hästi vaikselt, et tema ei tantsi niimoodi teistega koos, ta ei julge. Kui küsisin, millal ja kus tema siis tantsib, vastas ta, et kodus oma toas valju *rock and roll* muusika järgi. 4. klassi poisid hakkasid selle peale hoopis üht inglise keelset laulu laulma (ka *Youtube*'ist pärit ja laste seas hästi populaarne) ning sellele järgnes ka liikumine ja juba tegi terve klass kaasa. Osad tüdrukud kõikidest klassidest, kes käivad võimlemistrennis, viskasid silda, spagaati ja tahtsid ükshaaval oma võimlemiskava mulle esitada. Teised, kes spagaati ei oska, solvusid või kurvastasid ja loobusid igasugusest liikumisest. 4. klassi tüdrukud palusid, et ma neile mõne tantsusammu ette näitaksin aga minu keeldumise peale hakkasid hoopis mulle ette näitama samal ajal küsides, kas see on tants, kas niimoodi on õigesti? Osad lapsed võtsid paaridesse või gruppidesse ja hakkasid omavahel tantsima, esitades mingit kindlat stiili (*Jumpstyle*) või

liigutust (*Flossing*). Selle ülesande käigus tekkis tantsimise asemel pigem dialoog tantsu teemal. Üldiselt on tants laste jaoks see, kui õpitakse ära 8 x 8 jada ning tantsitakse seda muusikasse.

Ülesande puhul palusin lastel endale näidata *Gangnam Style*'i, flossimist ja tääbimist. Palusin kõigil seda teha. Minu küsimuste, vihjete ja soovitude kaudu hakkasime neid liigutusi uurima. Mõne aja pärast hakkasid lapsed ise küsima ja uusi liikumisviise välja pakkuma. Oli näha ja arusaadav, et „tuttavas teemas“ on nad julgemad kaasa tegema. Ühelt poolt toimus liikumise uurimise kaudu kaugenemine originaalliikumisest märgatavalt, teisest küljest hakkas kogu klass (kõik klassid, eriti 4. klass) pideva kordamise ja uurimise käigus palju paremini tegema just antud liigutuste originaalversiooni. Ristamise tehnikat kasutades, õpitud elemente (*Gangnam Style*, *Flossing* ja *Dabbing*) keha, ruumi, jõu ja ajaga kombineerides jõudsid lapsed minu hinnangul päris omanäoliste liikumisteni, olid selleks ajaks juba väga julged ise katsetama ning liigutuste originaalversioon oli mõne lapse liikumises veel vaid aimatav, sest enesele seatud ülesanne oli nii piisavalt keerukas, et täielikult ammendada liigutuse „õigesti“ tegemine.

Kuna loovtantsu ja improvisatsiooni tundide puhul ei ole tegemist klassikalise tantsutunniga, millega Kaarli Kooli lapsed siiani harjunud on (õpetaja näitab liigutuse ette ja lapsed teevad järgi), siis see võib olla ka üks põhjus, miks lapsed minu arvates tunnis liikumiselementidega tegeledes kehaliselt pinges ja kammitsetud on. Kui „tantsi! *versus* ülesanne“ katset läbi viies lastele tuttava teemaga tegelesime (flossisime ja tääbisime), sain selliselt ka loovtantsu ja improvisatsiooniga neile natuke lähemale.

Kui küsisin lastelt, mis on nende jaoks tantsimine, siis enamasti vastati, et *rock and roll*; *tantsimine on siis, kui on muusika*. Kui palusin näidata, mis on tantsimine, siis enamasti tehti flossimist või tääbimist või midagi kolmandat. Üksikud lapsed arvasid, et see, mida me tundides teinud oleme siiani, ka tantsimine on. Katse läbiviimise käigus 3. klassile, kui parasjagu liikumise uurimisega töötasime ja lapsed rohkem tunni teemaga tegelesid, kui varasemates tundides, tuli mu juurde üks laps ja küsis nõrdimusega hääles, et *millal me tantsima hakkame?* Kui küsisin, et mida sa mõtled tantsima hakkamise all, siis tema vastas, et võiks õppida ära mingi tantsu, mida siis kõik tantsivad. Ja kui ma küsisin, et kas me siis praegu ei tee seda sama, õppisime just kõik koos flossima, siis selle peale jällegi, et see pole ikka päris tants.

Katse käigus selgus, et laste jaoks on üldiselt tants ja tantsimine konkreetne ja selgepiiriline tegevus, mis on antud kontekstis läbimõeldud sammudesse seatud jada õppimine. Nende jaoks on olemas „õigesti“ tantsimine ja „valesti“ tantsimine. Huvitav, kas ja mil määral see on seotud kooli kristliku tausta ja kristlikel väärtustel põhineva kasvatuse meetodiga? See oleks ilmselt asi, mida võiks edasi uurida, õpetajate ja vanematega tantsu ja kehalise eneseväljenduse teemadel rääkides.

Mis puutub kehalise eneseväljenduse mitmekesisemaks ja isikupärasemaks muutumisse, siis antud katse käigus tuli see üldiselt laste puhul esile ülesande „lahendamise“ käigus. Ühelt poolt on see minu arvates tingitud sellest, et lähtusin ülesande püstitusel nende endi poolt pakutud liikumistest ning meelepäraste ja tuttava asjaga tegeledes tundus, et neile on tegemist turvalise keskkonnaga ning kehaline eneseväljendus on ka sellest tulenevalt rikkam, isikupärasem ja mitmekesisem.

Kui olime ülesande osa (flossimise ja tääbimise uurimise) läbi liikunud, siis palusin lastel uuesti tantsida aga seekord panin muusika mängima. Ja üldiselt hakkasid lapsed tantsima, mõned jäid esialgu eemale või hakkasid niisama ringi jooksuma, kuid üldine foon oli minu arvates liikumiselt väga mitmekesine. Ühelt poolt ilmselt sellepärast, et muusika pakub samuti struktuuri, sellele on turvaline järgneda. Teisalt olime me terve tunni vältel tegelenud liikumise uurimisega, kehad olid lahti liigutud ning muusika pakkus võib-olla loogilist jätku eelnevale ülesandele. Kõige rohkem avaldus kehaline eneseväljendusrikkus minu vaatlusel just selle ülesande puhul. Muusika saatel olid nende liigutused vähem kahtlevad, emotsionaalselt rohkem laetud, impulsiivsemad, läbimõtlemata ning, mis peamine, nad ei otsinud ega küsinud minu kinnitust oma tegevusele. Nad oleks justkui olnud ära minu silme alt.

Kuna lapsed ei ole varem loovtantsuga kokku puutunud ning nende jaoks on uus kogemus see, kui tantsutund toimub ilma muusika saateta, siis flossimisest ja tääbimisest oleneb mingis mõttes nende ellujäämine tantsutunnis. Katse käigus selgus minu jaoks see, et kui ellujäämisega enam tegelema ei pea, saab hakata tegelema eneseväljendusega. Aga selleks ongi ilmselt oluline ammendada, läbi liigutada need osad, teemad, mis on seotud ellujäämisväärtustega. Antud töö

kontekstis on need siis juba eelpool korduvalt väljatoodud *Youtube*'ist õpitud liigutused. Ja kuigi loovtantsus pole olemas „õiget“ ega „valet“, on need õiged ja valed tantsus laste jaoks täiesti olemas. Ning lõpuks on just need, mille vastu kõige enam tantsuõpetajana mässan, mulle tantsu õpetamisel kõige suuremaks abiks, et laste kehalisest eneseväljendusest esile tuua mimekesine ja isikupärane liikumine.

KOKKUVÕTE

Mind huvitas antud töös see, kas ja kuidas ma saan loovtantsu ja improvisatsiooni kasutades arendada laste kehalist eneseväljendust mitmekesisemaks ja isikupärasemaks. Teema kasvas välja minu esimestest kokkupuudetest loovtantsu õpetamisel Kaarli Kooli lastele, kui tundides mõnda tantsuelementi uurides panin tähele, et lapsed kasutavad enamasti enda väljendamiseks, liikumiseks, tantsimiseks *Youtube*'ist või mujalt õpitud liigutusi ja žeste. Sealt nägin vajadust uurida, mis on esiteks tants laste jaoks ning kuidas välja tuua loovtantsu ja improvisatsiooni kaudu nende kehaline eneseväljendusrikkus. Et seda teada saada, viisin läbi katse „tantsi! *versus* ülesanne“ 2., 3. ja 4. klassi lastele, kus ühelt poolt pakkusin liikumiseks struktuuri ja teiselt poolt nõo vabadust.

Katse käigus otsustasin kasutada neid samu laste seas populaarseid liigutusi; *Flossing, Dabbing, Gangnam Style* ning improvisatsioonist ja loovtantsust tuntud meetodeid *movement research*'i ja *ristamise* tehnika abil neid põhjalikult läbi liikuda. Ülesanne „tantsi!“ oli ühelt poolt struktureerimata ehk vaba ja teiselt poolt struktureeritud muusikaga. Vaba „tantsi!“ puhul jäi laste jaoks ülesanne arusaamatuks, sest nende arvates on tants muusika saatel ja *rock and roll* aga ilma muusikata ei saa tantsida ega *rock and roll*'ida. Selle ülesande käigus tekkis tantsimise asemel pigem dialoog tantsimise teemal. Ülesande, liikumise uurimine, käigus arvasid lapsed, et ikkagi pole tegu tantsuga, samas minu vaatluse tulemusel muutus selle tegevuse jooksul nende kehaline eneseväljendus palju isikupärasemaks ja julgemaks, pakkudes juba omalt poolt uusi, keerulisi ja abstraktsemaid liikumisviise flossimiseks ja tääbimiseks ning kaugenedes seeläbi

originaalliikumisest. Samuti muutusid julgemaks need õpilased, kes varasemates tundides on liikumises olnud pigem aremad, sest nüüd läbi pideva kordamise ja põhjaliku uurimise oskasid ka nemad flossida, tekkis eduelamus. Selle tulemusena muutus õhkkond palju vabamaks. Mulle tundus, et lastel on turvaline ennast kehaliselt väljendada tänu sellele, et tegeleme neile meelepärase ja tuttava liikumisega. See omakorda muutis nende liikumise vähem kahtlevaks, rohkem juhuslikuks, ettearvamatuks ja hinnangute vabaks.

Kokkuvõtteks ütlen antud katse vaatluse põhjal, et laste kehaline eneseväljendus muutub mitmekesisemaks ja isikupärasemaks lähtudes tantsutunnis peamiselt sellest, mis on nende jaoks tants mitte sellest, mis on minu jaoks tants. See, mis minu jaoks on tants, võiks olla minul kuklas ning selle juurde saab alati minna või see võiks olla pikem perspektiiv tundide läbiviimisel. Sest ühelt poolt sai kogu töö teema alguse minu mässamisest nende üldlevinud liigutuste ja žestide vastu, mida lapsed tunnis pidevalt esitavad, siis teiselt poolt nendega tegeledes, neid koos lastega põhjalikult uurides olid nad abiks laste kehalise eneseväljenduse mitmekesisemaks ja isikupärasemaks muutmisel.

KASUTATUD ALLIKAD

Blom, L.A. & Chaplin, L.T. 1989. *The Intimate Act of Choreography*. University of Pittsburgh Press

Ickstadt, L. 2007. *Dancing Heads - a hand- and footbook for creative/contemporary dance with children and young people from 4 to 18 years*. iUniverse, Inc.

Joyce, M. 2013. *Loovtants*. Kirjastus Koolibri

Sööt, A. 2016. *Loovtants*. Ecoprint

Sööt, A. 2018. *Kaasaegne tantsupedagoogika*. Käsiraamat. Tallinna Raamatutrükikoda

Pauku, I. 2018. *Töö väljenduslikkusega „Dancecall“ tantsustuudios*. [Lõputöö]. Viljandi

Selgis, E. 2016. *Tantsukompositsiooni õpetamine*. [Lõputöö]. Viljandi

Ott, M. 2017. „Eneseväljendus kui väärtus“. Sirp. <https://www.sirp.ee/s1-artiklid/c9-sotsiaalia/enesevaljendus-kui-vaartus/> . (10.05.2019)

Wikipedia. 2019. *Gangnam Style*. https://et.wikipedia.org/wiki/Gangnam_Style . (21.05.2019)

Wikipedia. 2019. *Flossing*. [https://en.wikipedia.org/wiki/Floss_\(dance\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Floss_(dance)) . (21.05.2019)

Wikipedia. 2019. *Dabbing*. [https://en.wikipedia.org/wiki/Dab_\(dance\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Dab_(dance)) . (21.05.2019)

SUMMARY

In this work, I was interested in whether and how I can develop children's personal self-expression by using creative dance and improvisation. The theme grew out of my first exposure to creative dance teaching for the children of Kaarli School, when we studied the dance elements in the lessons, most of them used the movements and gestures learned from Youtube or elsewhere to express, move, dance. From there I saw the need to question what is dance for children and when they express their physical self-expression through creative dance and improvisation. To find out, I conducted a test "dance!" *versus* task" for the 2nd, 3rd, and 4th grade children, where on the one hand I offered the structure and, on the other hand, the freedom.

In the course of the experiment, I decided to use these popular movements among children; *Flossing, Dabbing, Gangnam Style* and the techniques of improvisation and creative dance, using *movement research* and *crossing* techniques to go through the movements thoroughly. The task of "dance!" was, on the one hand, unstructured or free and on the other hand structured with music. In the case of free "dance", the task for the children was incomprehensible, because they think dance is only to music and dance is *rock and roll*, but without music one cannot dance or *rock and roll*. In this task, instead of dancing, there was a dialogue on dancing. In the process of studying the task, the children thought about still as not dancing, but as a result of my observation, their physical self-expression became much more personal and bold, providing new, complex and abstract ways of flossing and dabbing and thus moving away from the original

movement. As a result, the atmosphere became much more relaxed. It seemed to me that children are safe to express themselves physically because we are dealing with a movement that they like and know. This, in turn, made their movements less suspicious, more casual, unpredictable, and free of estimates.

In conclusion, on the basis of the observation of this experiment, the physical self-expression of children becomes more diverse and personal if I was building a class on what is dance for them and not what it is for me. What the teacher thinks about dance could be a longer perspective on lessons. On the one hand, the idea came out of my rebellion against the ubiquitous gestures and movements that children continually present in the classroom, on the other hand, with in-depth study, they helped to make children's physical self-expression more diverse and personalized.

LISAD

Lisa 1 Lihtlitsents (Tartu Ülikoolis lõputöö juurde lisatav lihtlitsents)

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Eveli Maksim,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

Kehalise eneseväljenduse arendamine Kaarli Kooli 2., 3. ja 4. klassi õpilastel,

mille juhendaja on Raido Mägi,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja

üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Eveli Maksim

21.05.2019